





Львівська
Педагогічна
Спільнота

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА:
НЕОБХІДНІСТЬ ВПЛИВУ НАУКИ
НА РОЗВИТОК ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ**

26-27 лютого 2016 р.

Львів



**Громадська організація
«Львівська педагогічна спільнота»**

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ

**УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«Психологія та педагогіка:
необхідність впливу науки
на розвиток практики в Україні»**

26-27 лютого 2016 р.

**Львів
2016**

ББК 88+74(4Укр)я43
УДК [159.9+37.01](477)(063)
П 86

П 86 Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні: Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 26-27 лютого 2016 року): – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. – 140 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на міжнародну науково-практичну конференцію «Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики в Україні». Для студентів, аспірантів, викладачів навчальних закладів, науковців та представників громадських організацій.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ББК 88+74(4Укр)я43
УДК [159.9+37.01](477)(063)

© Автори статей, 2016
© Львівська педагогічна спільнота, 2016

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Дьяков Д. Г.

К ПРОБЛЕМЕ ПОСТРОЕНИЯ АВТОБИОГРАФИЧЕСКОГО НАРРАТИВА
В ХОДЕ САМОИДЕНТИФИКАЦИИ У СЛАБОВИДЯЩИХ ПОДРОСТКОВ..... 8

Черепаня Н. І.

ТЕОРІЯ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ 10

Якубович А. О., Шмиглюк О. Г.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ
З ПОВНИХ ТА НЕПОВНИХ СІМЕЙ 12

НАПРЯМ 2. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ

Ауман А. О.

ДО ПРОБЛЕМИ ЛІДЕРСТВА В СТУДЕНТСЬКИХ АКАДЕМІЧНИХ ГРУПАХ 14

Бабинєць Б. В.

КОМУНІКАТИВНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГА
В СИСТЕМІ ОСВІТИ 16

Борисєнко В. М.

РОЗПІЗНАВАННЯ ЕМОЦІЙ ІНШИХ ЛЮДЕЙ ЯК СКЛАДОВА
ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ 18

Гайдай Н. В.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ
ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ 20

Железняка Ю. В.

ДИСФУНКЦІОНАЛЬНІ СІМ'Ї ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ... 22

Іванова В. В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕХІДНОГО ПЕРІОДУ ВІД ДОШКІЛЬНОГО
ДО МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ 24

Іванцев Л. І.

ТЕХНІКИ ПРОГРАМУВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ЖИТТЯ ЯК ЗАСОБИ ПОВУДОВИ
ІНДИВІДУАЛЬНО-ОСОБИСТІСНОГО ЖИТТЄВОГО ПРОЕКТУ 27

Іванцев Н. І.

ДО ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ОСОБЛИВОСТЕЙ
САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ Й ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ
ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ 29

Ліляш А. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИРІШЕННЯ ВІКОВИХ ЗАВДАНЬ ПІДЛІТКА 31

Остаєнко Е. О.

АДАПТИВНИЙ ТРЕНІНГ ДЛЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ..... 33

Пустовалов І. В.

ФЕНОМЕН СІМ'Ї ПОВТОРНОГО ШЛЮБУ У КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ
НА РОЗВИТОК ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКІВ 35

розличия в уровне построения автобиографического нарратива детьми этой категории ($\chi^2=8,39$; $df=3$; $p=.0386$).

Выявленные различия в развитии самоидентификации объясняются, прежде всего, определенной социальной изолированностью, коммуникативной депривированностью и ограниченностью возможностей участия подростков с нарушениями зрения в социальных практиках, являющихся контекстом становления идентичности у их нормально видящих сверстников.

Список литературы:

1. Дьяков Д.Г., Радчикова Н.П., Малаховская Е.С. Исследование самоидентификации у лиц, страдающих пизофренией: количественный и качественный анализ // Сибирский психологический журнал. 2015. № 57. С. 102-123.
2. Дьяков Д.Г. Типология и функциональная структура самоидентификации как высшей психической функции// Педагогическая наука и образование. 2015. № 2. С.11-18.
3. Ермолович З.Г., Лещинская Т.Л., Григорьева Т.А., Гриханов У.П. Интегрированное обучение детей с особенностями развития // Дефектология. 1995. №. 1. С. 103-26.
4. Кантор В.З. Педагогическая реабилитация и стиль жизни слепых и слабовидящих. СПб.: Каро, 2004. 231 с.
5. Кон И.С. В поисках себя: личность и самосознание. М., 1984. 335 с.
6. Курбанов Р.А. Исследование глубинных структур личности подростков с нарушением зрения. М.: Просвещение, 1996. 321 с.
7. Маевский Т. Слепые среди зрячих. Вильнюс, 1980. 251 с.
8. Солнцева Л.И. Тифлопсихология детства. М., 2000. 126 с.
9. Специальная психология: Учеб. пособие. Под ред. В.И. Лубовского. М., 2005. 464 с.
10. Фельдштейн Д.И. Психологические особенности развития личности в подростковом возрасте // Вопросы психологии. 1988. № 6. С. 31-41.

Черепаня Н. І.

доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Мукачівський державний університет

м. Мукачево, Україна

ТЕОРІЇ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Пам'яттю з давніх-давен цікавилися філософи, психологи та фізіологи, але про явища пам'яті – складні, феноменальні – ще багато потрібно дізнатися. У Великій Радянській Енциклопедії сказано: пам'ять – це «здатність до відтворення минулого досвіду, одна з основних властивостей нервової системи, що виражається в можливості довгостроково зберігати інформацію про події зовнішнього світу та реакції організму й багаторазово вводити її у сферу свідомості та поведінки». Психолог А.Р. Лурія говорить про пам'ять: «Кожне наше переживання, враження та рух залишає певний відбиток, який зберігається достатньо довгий час і при відповідних умовах проявляється знову, стає предметом свідомості. Тому під пам'яттю ми розуміємо запис, зберігання й відтворення відбитків минулого досвіду, що дає людині можливість накопичити інформацію і мати справу зі слідами минулого досвіду після того, як явища, що породили їх, зникли».

Упродовж історії психології створено чимало теорій, які мають пояснити сутність і закономірності пам'яті. Вони формувалися в рамках певних напрямків психології і тому розв'язували проблему з позицій притаманних останнім методологічним принципам. Поширеними серед них є асоціативна, гештальтпсихологічна, біхевіористична, когнітивна і діяльнісна теорії пам'яті [1, с. 137].

Асоціативна теорія – виразник асоціанізму, напрямку, який виник ще на філософському етапі історії психології (Аристотель). Пояснювальним принципом для нього стало поняття асоціації (лат. *associatio* – сполучення, з'єднання) – зв'язку між психічними явищами. Стосовно пам'яті такі зв'язки встановлюються між окремими частинами матеріалу, що

запам'ятовується чи відтворюється. І справді, щось пригадуючи, людина нібито відшукує зв'язок між наявним матеріалом і тим, який потрібно відтворити.

Було встановлено такі закономірності утворення асоціацій, як схожість (матеріал запам'ятовується й відтворюється завдяки зв'язку з матеріалом подібного змісту), суміжність (матеріал запам'ятовується й відтворюється шляхом поєднання попереднім матеріалом), контраст (матеріалом пам'яті стає те, що відрізняється від матеріалу, який зберігається). При цьому має значення ступінь віддаленості асоціації: що меншим він є (наприклад, у випадку безпосереднього, причино-наслідкового зв'язку), то краще запам'ятовується й відтворюється матеріал. Ця теорія знаходить свої прихильників і в наші дні, але вона не пояснює істотних характеристик людської пам'яті, зокрема таких, як вибірковість (матеріал, що асоціюється, запам'ятовується далеко не завжди) та залежність процесів пам'яті від особливостей організації матеріалу [1, с. 559].

Гештальтпсихологічна теорія долає останній недолік і засвідчує, що не лише сприймання, а й пам'ять значною мірою визначається будовою її предмета. Відомо, наприклад, що безглуздий, погано структурований матеріал запам'ятовується дуже важко, натомість добре організований – легко, практично без повторень. Цікаво, що навіть тоді, коли матеріал об'єктивно не має чіткої структури, він періодично розчленовується або об'єднується індивідом шляхом ритмізації, симетризації тощо, тобто індивід сам прагне перебудувати його з тим, щоб краще запам'ятовувався. Проте не тільки організація матеріалу визначає ефективність пам'яті.

Біхевіористична теорія підкреслює роль вправ, необхідних для закріплення матеріалу, і знаходить останнє подібним до процесу формування рухових навичок під час навчання. Установлено також, що закріплення відбувається шляхом поступового підвищення ефективності, проте з негативним прискоренням. Зокрема, через певний час настає затримка ефективності. Таке явище, напевне, пояснюється закономірними стрибкоподібними змінами, що, наростаючи, супроводжують формування навички.

Когнітивна теорія підходить до пам'яті як до сукупності різноманітних блоків і процесів переробки інформації. Одні з таких блоків забезпечують виокремлення та розпізнавання характерних рис інформації, другі – побудову когнітивної карти (схеми), яка дає змогу орієнтуватися в особливостях інформації, треті – утримувати інформації впродовж якогось (короткого чи тривалого) часу, четверті – представлення її в певній формі. За теорією, процесами переробки інформації є: увага, повторення, об'єднання, доповнення, зміна тощо. Вони регулюють перебіг інформації в межах блоків та між ними, відповідають за її кодування, збереження й представлення. Проте, як і названі вище, ця теорія не враховує активності індивіда стосовно матеріалу – предмета його пам'яті [2, с. 328].

Діяльнісна теорія виходить з аналізу особливостей взаємодії індивіда з предметом пам'яті. З її позицій, закономірності пам'яті визначаються не тільки зв'язком між елементами матеріалу, його організацією чи процесами закріплення й обробки, а, головним чином, тим, що робить індивід з цим матеріалом і яке місце він посідає в структурі його діяльності. Ця теорія не заперечує досягнень інших теорій і дозволяє використовувати їх під час пояснення природи та закономірностей пам'яті.

У межах теорії, пам'ять, як і інші складові пізнавальної діяльності, розглядається як ланка активного зв'язку людини зі світом. У своїй характерній формі це мнемічні дії, спрямовані на запам'ятовування чи відтворення певного матеріалу. Це аналіз, синтез, повторення, перегрупування, виділення інформативних ознак і побудова в такий спосіб мнемічного образу (уявлення) – ідеальної форми матеріалу. Як і образ узагалі, мнемічний образ є продуктом взаємодії суб'єкта з об'єктом, а тому він небажесторонній, відображає не лише матеріал, а й ставлення до нього суб'єкта, несе в собі його індивідуальність. Однак це засіб, користуючись яким індивід взаємодіє зі світом, живе.

Діялісну природу пам'яті засвідчує аналіз закономірностей її розвитку. Виявляється, людина поступово оволодіває своєю пам'яттю, вчиться керувати нею. Принаймні, історіогенез пам'яті – це шлях переходу від зовнішніх дій із матеріалом до внутрішніх, тобто шлях інтеріоризації.

Історіогенез і онтогенез пам'яті йде через розвиток запам'ятовування за допомогою зовнішніх знаків-стимулів. З часом ці стимули інтеріоризуються й стають внутрішніми засобами, користуючись якими індивід починає керувати своєю пам'яттю. Це яскраво змінює саму пам'ять: вона перетворюється на складно організовану активність, яка обслуговує процес пізнання індивідом дійсності. Звичайно, він може мати гарну природну пам'ять, але

люди полюбляють скаритися на ваді своєї пам'яті [2, с. 198].

Значення пам'яті в житті людини дуже велике. Абсолютно все, що ми знаємо, уміємо, є наслідком здатності мозку запам'ятовувати і зберігати в пам'яті образи, думки, почуття, рух і його системи. Людина, яка б не мала пам'яті, знаходилася б усе життя в стані новонародженого, була б істотою, яка не здатна нічому навчитися, а її дії визначалися б лише інстинктами.

Із того, що ми запам'ятовуємо, переживаємо, робимо, і т.д. частина зовсім не запам'ятовується, частина зберігається в пам'яті лічені секунди і хвилини, а децю залишається на роки і навіть на все життя [3, с. 213].

Пам'ять, таким чином, – явище складної природи, що має свій філогенез, історіогенез й онтогенез. Але в усіх випадках її розвиток зумовлено ускладненням діяльності живої істоти.

Список літератури:

1. Выготский Л.С., Лурия А.Р. Память примитивного человека. Культурное развитие специальных функций: память // Психология памяти. / Под ред. Ю.Б. Гинпенрейтер и В.Я. Романова. – М: ЧеР, 1998. – с. 816.
2. Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии. / А.Н.Леонтьев – М.: Смысл, 2004. – с. 512.
3. М'ясоїд П.А. Загальна психологія / П.А. М'ясоїд / Навч. посібник. – К. : Вища шк., 2000 – 479 с.

Якубович А. О.

*студентка соціально-психологічного факультету
кафедри соціальної та практичної психології*

Шмиглюк О. Г.

*асистент кафедри соціальної та практичної психології
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ З ПОВНИХ ТА НЕПОВНИХ СІМЕЙ

Сучасне життя ставить перед людьми вимоги щодо освоєння все нових технологій. Окрім життєвої необхідності, поширення та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, має і вторинні, негативні впливи. Динамічне використання нових засобів телекомунікації, зокрема Інтернету як потужного глобального інформаційного ресурсу, приваблює широкі верстви населення незалежно від віку, освіти та соціального статусу. Що призводить до формування в суспільстві групи інтернет-фанатів.

Аналізуючи дослідження «Фонду інтернет-розвитку», проведене Г.В. Солдатовою, О.С. Гостимскою, Е.Ю. Кропалевою, було визначено коло потреб, які підлітки задовольняють за допомогою інтернету. Серед них: потреба у автономії і самостійності (у процесі соціалізації ця потреба передбачас, насамперед, прагнення до незалежності від своїх батьків); потреба у самореалізації і визнанні; потреба у визнанні і пізнанні; задоволення соціальної потреби у спілкуванні, у належності до групи за інтересами, у коханні; потреба у володінні; пізнавальна потреба, яка сприяє досягненню визнання із боку однолітків і самореалізації [6, ст. 78].

Так як, важливим фактором формування інтернет-залежності підлітків є незадоволення основних потреб, ми акцентуємо увагу на проблемах сім'ї, як основного соціального інституту, що впливає на формування особистості. Варто відмітити роботи вітчизняних та закордонних вчених, які займалися вивченням проблеми неповних сімей: Ю.Е. Альошина, А.Д. Андреева, К. Аронс, Е. Бене, В.Н. Дружинін, А.М. Елизаров, А.І. Захаров, Л.Ф. Обухова, В. Сатир, К. Хорні та інші [1, ст 88, 2, ст. 14, 3, ст. 65, 4, ст. 54, 5, ст. 40, 7, ст. 110].

За останні роки різко збільшилось число дітей, які виховуються в неповних сім'ях, де, у переважній більшості, вихователем є мати. Життя й умови виховання дитини в неповній сім'ї мають явну специфіку й істотно відрізняються від життя дитини в повній сім'ї.

Враховуючи масовий характер такого явища, як неповна сім'я, актуальним стає питання про те, чи є неповна сім'я чинником розвитку інтернет-залежність у підлітків

Наше дослідження, проводилося з учнями-підлітками 7-х класів, в м. Андріївка. Вибірка становила 58 осіб. Нами було використано методику К. Янг, адаптовану А. Буровою. В основу дослідження покладено припущення про те, що у дітей, які виховуються у неповних сім'ях рівень інтернет-залежності буде вищий ніж у дітей з повних сімей. За результатами нашого дослідження можна зробити такі висновки:

1. Інтернет-залежність являє собою особистісну характеристику як сукупність когнітивних, емоційних та фізіологічних порушень, які виявляються у поведінці, вказуючи на те, що у індивіда відсутній контроль над застосуванням Інтернету, він не в змозі припинити цей процес, продовжує значний час знаходитись у віртуально-інформаційному середовищі, незважаючи на негативні наслідки. Основні фактори Інтернет-залежної поведінки поділяються на: психологічні, соціально-психологічні та соціальні.

2. Міра прояву Інтернет-залежної поведінки у підлітків залежить від індивідуально-психологічних (індивідуальні особливості підліткового віку) та мікросоціальних (психологічні труднощі і ускладнення, що породжені найближчим соціальним оточенням) чинників, які не виступають ізольовано один від одного, а існують у взаємозв'язках та взаємозалежностях.

3. Важливим фактором для формування особистості підлітка є наявність обох батьків. Неповна сім'я є найбільш проблематичною й уразливою у виховному плані. Нерідко атмосфера неповної сім'ї робить більше високим ризик прилучення дітей до алкоголю й зловживання ним. Структура сім'ї впливає на формування ціннісних орієнтацій і трудових установок дітей. Обмежені виховні можливості неповної сім'ї породжуються факторами матеріального, педагогічного й морально-психологічного порядку.

4. За результатами нашого дослідження за тестом К. Янг ми можемо порівнювати рівень інтернет залежності підлітків з повних та неповних сімей: у досліджуваних 13учнів з повних сімей (42%) мають низький рівень інтернет-залежності, 12 учнів (38%) – середній рівень інтернет – залежності та 6 учнів (20%) високий рівень інтернет залежності, це означає, що ці учні інтернет-залежні, у них виявлені значні проблеми у зв'язку з використанням Інтернету, вирішення яких можливе з допомогою фахівця. Що стосується учнів з неповних сімей, то тільки у 6 учнів (22%) виявлений низький рівень інтернет-залежності, у 8 учнів (30%) – середній рівень інтернет-залежності та у 13 учнів (48%) – високий рівень інтернет-залежності.

Отже, ми бачимо, що кількість інтернет-залежних підлітків є значно вищою саме у неповних сім'ях, відмінність складає 28%. Таку різницю ми можемо пояснити тим, що важливим фактором для правильного зростання дитини в сім'ї є наявність обох батьків, що впливає на задоволення основних потреб людини.

5. Отже, наша гіпотеза підтвердилась, існують відмінності у рівні інтернет-залежності дітей з повних та неповних сімей, у дітей, що виховуються у неповних сім'ях рівень інтернет-залежності буде вищий ніж у дітей з повних сімей

Перспективою подальшого дослідження вбачаємо розробку корекційної програми з подолання Інтернет залежності в підлітковому віці.

Список літератури:

1. Андреева А.Д. Как помочь ребенку пережить горе: Психол. консультация // Вопр. психол. – 1991. – №2. – с. 87-96.
2. Антонов, А. И., Социология семьи / А. И. Антонов, В. М. Медков. – М.: МГУ, 2001. – С. 14.
3. Алешина Ю.Е. Цикл развития семьи: исследования и проблемы // Вестник Московского Университета. Психология. Сер.14-1987. – №2. – С. 60-72. Дружинин В.Н. Психология семьи. – М.: КСП, 1996.
4. Захаров А. И. К изучению роли аномалий семейного воспитания в патогенезе неврозов детского возраста. – В кн.: Неврозы и пограничные состояния. – Л., 1972, с. 53-55.
5. Обухова Л.Ф. Детская психология: теория, факты, проблемы. / Л.Ф. Обухова. – М.: Тривола, 1995. – С. 34-65
6. Солдатова, Г.В., Гостимская, О.С., Кропалева, Е.Ю. Пойманные одной сетью. Что школьники делают в Интернете и каким рискам они подвержены // Дети в информационном обществе. – М.: Фонд Развития интернет. – 2010. – № 3.
7. Хорни К. Невротическая личность нашего времени. М.: Прогресс, 1993.

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА:
НЕОБХІДНІСТЬ ВПЛИВУ НАУКИ
НА РОЗВИТОК ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ»**

26-27 лютого 2016 р.

м. Львів

Видавник – ГО «Львівська педагогічна спільнота»
Поштова адреса редакції: 79000, Львів, а/с 341
www.pedagogy.lviv.org.ua tel: 38 063 204 34 30
Підписано до друку 01.03.2016 р. Здано до друку 02.03.2016 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк лазерний. Ум.-друк. арк. 8,14.
Тираж 50 прим. Зам. № 0203-16.

